

KUPITAJA

Estoonlaste «Maskiballi» tõlgendusest kõneldes tuleks alustada lavastusest. Mitte ainult sellepärast, et tegemist on nimeka laulja Hendrik Krummi lavastajadebühüdiga. Teatavasti leidub maailmas ju küll lauljaid, kes mängivad Skrijabini klaverisonaate, dirigeerivad Brahmsi sümfooniaid, kirjutavad «muusikauurimusi ja muidugi ka lavastavad. Ent H. Krummi lavastuse mõned jooned osutavad meie ooperiteatri praegustele probleemidele ja samas püüdele neid omamoodi lahendada.

Tundub, et lavastaja on eelkõige lähtunud lauljast, arvestanud tema võimaluste ja mõjulepääsuga. Lauljale antakse ruumi (Riina Vanhaneni säästlik lavakujundus on loobunud butafoorsest üksikasjalikkusest, H. Krumm seadnud laulva tegelase enamasti eeslavale, ansamblipartnerist eemale) ja aega — lavastaja ei nõua aaria või dueti «täitmist» mingi lisategevuse või keerulise liikumisjoonisega. Peatähelepanu koondub vokaalpartiile ja selle puhtmuusikalisele, mitte niivõrd lavaliikujunduslikule lahtimõtestamisele — me ei näe efektseid või alltekstirikkaid misansteene. Lavaelu kulgeb ühtlases tempos sujuvate üleminekutega ühest situatsioonist (meeleolust) teise. Vahel isegi liiga ühtlaselt — situatsiooni teravdamine, emotsionaalsete piirpunktide näitamine, ootamatult plahvatuvad pinged aidanudki vältida piltidesisest ja vahelist nivelleerumist. Näib, nagu oleks viisakas lavastaja jätnud lauljaist viimased võimalustevard välja raputamata.

Lavastuses on põnevaid mõtteväljatusi, mis jäävad paraku edasi arendamata või ilmuvad lihtsalt vaele ajal. Näiteks lavastaja paneb vandenõulased kuninga Gustav III lähedusse luusima just siis, kui René hoiatab kuningat vandenõu eest. Vihje, õhustikku pingega laadiv detail muutub nii tarbetuks illustratsiooniks. Teisalt, vaenulikke tumedaid varje võinuks edaspidigi näha vilksatamas — saatuslik surmaring tõmbub kuninga ümber ju järjest enam koomale. «Estonia» «Maskiballis» läheb kõik kuidagi libedalt ja leebelt, osaliselt näivad mõnes stseenis üpris osavõtmatud, nägudel seletatud ilme: ma tean, kuidas lugu lõpeb, mis siin ikka pingutada (eriti puudutab see meeskoori I ja II vaatuses). Ilmselt on lavastaja tundnud end kammitsetuna eeskätt kooristseened — koor on nagu osa dekoratsioonist, üpris ükskõikne ja loid. Võib-olla «dekoratsiooni» elustamise tahtest on lavastaja ja liikumisjuht (Mait Agu) lisanud

Võllamäe-pilti (II v.) ja ooperi lõpupilti kaks taustpantomii. Mõlemad kujutavad endast tegelikult jällegi illustratsioonid tolmuvale, mõjuvad liiga plakatlilikult.

Huvitavamad ja täpsemad on soolo- ja ansamblistseenide lahendused, eriti II vaatuses Amelia aaria ning Amelia ja Gustavi duett. Nende stseenide õnnestumise tagab ka peen ja tähelepanelik muusikaline teostus. Just tänu II vaatusele on mitmed etendused hakanud tõeliselt hingama.

Lavastajat toetavad andekad kaasloojad: dirigendid Eri Klas ja

Dirigent on teatavasti ooperi muusikaline lavastaja. «Maskiballis» jäigi mulje, et muusikaline tõlgendus on lavalisest hoo- pis eredam ja täpsemalt paika pandud. Orkester on mõnes stseenis väga hea (II vaatuse alguses pingerikkad akordid torkavate aktsentidega ja vastaspoolusena habras meloodia, nn. Amelia palve-teema jne.). René aarias (III v. 1. pilt) mängiti just orkestris välja olukorra dramaatilisus, René raev ja valu. Mõlemad René osatäitjad (Ahti Männik ja Väino Puura) mõjuvad siin pealiskaudsete ja kartlikena,

rika ennustust, mil õudusest kangestunud õukondlased ootavad kuninga reageeringut. Vokaalis häiris puhuti liiga suur vibrato ja asjatu forsseerimine kõrgetel nootidel. I. Kuuse Gustav on lüüriku hingega tark kuningas. Laulja hääli kõlab pehmelt, talitsetud dramatismi ja sisenduslikkusega. Vahel tundub, et I. Kuuse reljeefset fraseerimist võiks kujutada lausa graafiliselt. Soojust ja igatsust hõõgub Gustavi ja Amelia (H. Raamat, T. Reinau) suurest stseenist II vaatuses.

René osatäitjatest ei suuda

«Maskiball» RAT «Estonias»

Esiplaanil Ulrika — Urve Tauts, Gustav III — Hendrik Krumm ja Oscar — Anu Kaal.

Peeter Lilje ning kunstnik Riina Vanhanen.

Olustikuliselt tõetruu, detailidega ülekuhjatud kujundus oleks H. Krummi lavastuse lämmatanud. R. Vanhaneni pakutud õhurikas ja suursuguselt range variant vastab estoonlaste tõlgendusele igatahes rohkem. Nimetagem jälle II vaatust, kus põhitsoonideks on valge, hall, must: lava sügavuses veiklevad hallikasvalged pilved, mille rõhuvat raskust tasakaalustavad nooljad sambad. Kogu etenduse tähtsaks kujunduskomponendiks on vajaduse korral kitsamateks treppideks liigenduv astmestik. Arusaamatust tekitab küll I vaatuse 2. pilt (Ulrika juures): kummaline ehitis riidega kaetud astmestiku tipul, Ulrika kaaskond «Alcina» tegelasi meenutavates kostüümides... Miks nii?

ehkki on tegemist René rolli kõrgpunkti ja põnevaima stseeniga. Ooperi sissejuhatuses ei suuda orkester end kohe esimesest taktidest kokku võtta. Lõputõus on siiski juba veenev ja sissejuhatuse lõpp ilus.

Staatiline lavastus sunnib ootama detailset lihvimist ja nüansirikkust vokaalpartiides. Paraku ei täitu kuulaja lootused mitte alati.

Hendrik Krummi (kuningas Gustav III) osatõlgendus kulgeb tõusujoones kuni finaali viimaste repliikideni. Surev kuningas oleks nagu joovastuses surmast ja enda suuremeelsusest (Ivo Kuuse Gustav tunneb siin pigem kibedust ja lahkumiskahetsust). Väga täpselt tunnetab H. Krumm pingelist pausi pärast nõid Ul-

Amelia — Tiiu Reinau.

kumbki rolli võimalusi täielikult teostada. René on samavõrd traagiline tegelane kui Gustav või Amelia (hingevaev armastatu oletatava truudusetuse ja sõpruse reetnud kuninga pärast ning mõttetuks osutuv käitemaks), pealegi ei too ju ooperi finaali temale mingit lahendust. A. Männik on etenduselt etendusele muutunud kindlamaks, intonatsioonivead vähenevad. Ent ikkagi mõjub tema René nii laval kui ka vokaaltõlgenduses puusena. V. Puura häälede sigines mõned aastad tagasi baritonlikku tumedust ja tusedust, mis nüüd on aga jälle kadunud. Mis aitaks? Iseseisev töö? Konsultatsioonid? Lavatunnetus on V. Puural loomulikum kui A. Männikul, ent mingi liigne pinget takistab lauljat end laval täielikult maksma panemast.

«Estonia» kolm Ameliat (Mare Jõgeva, Helvi Raamat, Tiiu Reinau) oleksid nagu ühe daami erinevad palged: väarikas ja lihtne, uhke ja tõsiselt kannatav, uje ja samas iseteadev. Üllatas

KUPUTUMISEL

lgen- stada lepä- laul- jade- naail- ängi- , di- aiad, ja H. oned orae- amas nda-

Võllamäe-pilti (II v.) ja ooperi lõpupilti kaks taustpantomii. Mõlemad kujutavad endast tegelikult jällegi illustratsioone toimuvale, mõjuvad liiga plakati- kult.

Huvitavamad ja täpsemad on soolo- ja ansamblistseenide lahendused, eriti II vaatuses Amelia aaria ning Amelia ja Gustavi duett. Nende stseenide õnnestumise tagab ka peen ja tähelepanelik muusikaline teostus. Just tänu II vaatusele on mitmed etendused hakanud tõeliselt hingama.

Lavastajat toetavad andekad kaasloojad: dirigendid Eri Klas ja

Dirigent on teatavasti ooperi muusikaline lavastaja. «Maskiballis» jäigi mulje, et muusikaline tõlgendus on lavalisest hoopis eredam ja täpsemalt paika pandud. Orkester on mõnes stseenis väga hea (II vaatuse alguses pingerikkad akordid torkavate aktsentidega ja vastaspoolusena habras meloodia, nn. Amelia palve-teema jne.). René arias (III v. 1. pilt) mängiti just orkestris välja olukorra dramatis- tilisus, René raev ja valu. Mõlemad René osatäitjad (Ahti Männik ja Väino Puura) mõjuvad siin pealiskaudsete ja kartlikena,

rika ennustust, mil õudusest kangestunud õukondlased ootavad kuninga reageeringut. Vo- kaalis häiris puhuti liiga suur vibrato ja asjatu forsseerimine kõrgetel nootidel. I. Kuuse Gustav on lüüriku hingega tark kuningas. Laulja hääl kõlab peh- melt, talitsetud dramatismi ja sisenduslikkusega. Vahel tundub, et I. Kuuse reljeefset fraseerimist võiks kujutada lausa graa- filiselt. Soojust ja igatsust hõõ- gub Gustavi ja Amelia (H. Raamat, T. Reinau) suurest stseenist II vaatuses.

René osatäitjatest ei suuda

konservatooriumi üliõpilane T. Reinau: meloodialiini sujuvus, kindlad kõrged noodid, «läbiela- tud» fraseering. Murelikuks teeb hääle ilu rikkuv vibrato. M. Jõ- geva tõlgenduse kõrghetki mār- gib viimase vaatuse 1. pilt (Amelia aaria keskosa kristalne pianissimo). H. Raamatu Amelia on kõige dramaatilisema var- jundiga, kohati igatseks isegi läbipaistvamaid toone, dūnaami- kaskaala avardumist piano suuas (või pikemaid, vaoshoitumaid tõuse). Oscarile, kuninga paazile (Anu Kaal, Nadežda Kurem) ja ennustaja Ulrikale (Urve Tauts, Leili Tammel, Marika Eensalu) on lavastaja püüdnud anda huvi- tavama plastilise lahenduse. Oscari tantsisklemine hakkab häirima viimases pildis. III v. 1. pildis (René kabinet) vajaks täpsusta- mist Oscari suhe toimuvasse (Oscari pahaaimamatu lõbusus lõikub René ja Amelia ängista- vasse meeololu). A. Kaalu Oscar on vokaalselt ja lavalise tõlgen- duse poolest terviklik. Konservatooriumi üliõpilane N. Kurem esi- neb lootustandva kindlusega.

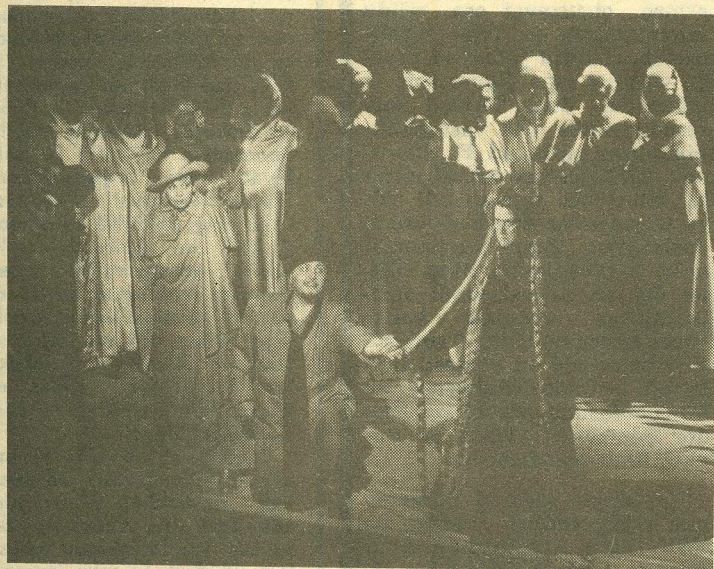
Ulrika puhul on arvatavasti taotletud teatraalset suurejoone- lisust, ennustaja sarnaneb tohu- tute tiibadega linnuga (käed, hoiak). Niisugune mulje jääb elköige U. Tautsi saladusliku säraga Ulrikast. M. Eensalu tõestas jälle oma arenguvõimeli- sust (ja tahet arened) ning andvarusid. Vahel näis, et laulja sisetunnetus pole kooskõlas rolli välise joonisega (õigupoolest häi- ris see kõigi Ulrika osatäitjate juures). L. Tammeli Ulrika-tõl- genduses oli jõulist kandvust ja ka salapärast pingehoidmist.

Meremees Silvanot esitasid Voldemar Kuslap, Illart Oray ja Leonid Savitski korrektselt, ka- hel esimesel võiks soliidusü küll vähem olla. L. Savitskit tuleks veel kord hoiatada tarbetu žesti- kuleerimisest. Vandenõulastel (krahv Horn — Teo Maiste, Uno Kreen; krahv Ribbing — Ervin Kärvet, Leonid Savitski) võiks eriti II vaatuses nõuda erksamat ansambli tūnnetust. Sama märkus kehtib ka koori kohta. Hea ansambel on paratamatult seotud hea rütmitajuga, see on aga «Es- tonia» koori nõrgemaid külgi.

«Maskiballi» teostuses peegel- duvad tänase «Estonia» vooresed ja puudused. Vooruste üle oleme uhked, puudustega peaaegu et harjunud. Ehk võiks teatri õnnestumised olla endastmõistetavad, rahulolu ja ükskõiksus aga luba- matud.

KRISTEL PAPP

«Maskiball» RAT «Estonias»

Esiplaanil Ulrika — Urve Tauts, Gustav III — Hendrik Krumm ja Oscar — Anu Kaal.

Peeter Lilje ning kunstnik Riina Vanhanen.

Olustikuliselt tõetruu, detailide- ga ülekujutatud kujundus oleks H. Krummi lavastuse lämmatanud. R. Vanhaneni pakutud õhurikas ja suursuguselt range variant vastab estoonlyaste tõlgendusele igat- tahes rohkem. Nimetagem jälle II vaatust, kus põhitoonideks on valge, hall, must: lava sügavuses veikleavad hallikasvalged pilved, mille rõhuvat raskust tasakaalus- tavad nooljad sambad. Kogu eten- duse tähtsaks kujunduskomponen- diks on vajaduse korral kitsama- teks treppideks liigenduv astmes- tik. Arusaamatust tekitab küll I vaatuse 2. pilt (Ulrika juures): kummaline ehitis riidega kaetud astmestiku tipul, Ulrika kaaskond «Alcina» tegelasi meenutavates kostüümides... Miks nii?

ehkki on tegemist René rolli kõrgpunkti ja põnevaima stsee- niga. Ooperi sissejuhatuses ei suuda orkester end kohe esimes- test taktidest kokku võtta. Lõpu- tõus on siiski juba veenev ja sissejuhatuse lõpp ilus.

Staatiline lavastus sunnib oota- ma detailset lihvimist ja nüansi- rikkust vokaalpartiidetes. Paraku ei täitu kuulaja lootused mitte alati.

Hendrik Krummi (kuningas Gustav III) osatõlgendus kulgeb tõusujoones kuni finaali viimaste repliikideni. Surev kuningas oleks nagu joovastuses surmast ja enda suuremeelsusest (Ivo Kuuse Gustav tunneb siin pigem kibedust ja lahkumiskahetsust). Väga täpselt tunnetab H. Krumm pingelist pausi pärast nõid Ul-

Amelia — Tiiu Reinau.

kumbki rolli võimalusi täielikult teostada. René on samavõrd traagiline tegelane kui Gustav või Amelia (hingevaev armastatu oletatava truudusetuse ja sõpruse reetnud kuninga pärast ning mõttetuks osutuv kättemaks), pealegi ei too ju ooperi finaali temale mingit lahendust. A. Männik on etenduselt etendusete muutunud kindlamaks, intonat- siooniveed vähenevad. Ent ikkagi mõjub tema René nii laval kui ka vokaaltõlgenduses puisena. V. Puura häälde sigines mõned aastad tagasi baritonlikku tūmedust ja tūsedust, mis nüüd on aga jäl- le kadunud. Mis aitaks? Iseseisev töö? Konsultatsioonid? Lavatūn- netus on V. Puural loomulikum kui A. Männikul, ent mingi liigne pinget takistab lauljat end laval täielikult maksma panemast.

«Estonia» kolm Ameliat (Ma- re Jõgeva, Helvi Raamat, Tiiu Reinau) oleksid nagu ühe daami erinevad palged: väärikas ja lihtne, uhke ja tõsiselt kannatav, uje ja samas iseteadev. Üllatus